

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора, професора кафедри менеджменту
Харківського національного автомобільно-дорожнього університету

Федотової Ірини Володимирівни,

на дисертаційну роботу Голоденко Вікторії Олександрівни на тему
**«Механізми управління еколого-економічними процесами у діяльності
транспортних підприємств»**, що представлено на здобуття ступеня доктора
філософії з галузі 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073
«Менеджмент»

Ступінь актуальності обраної теми

В умовах війни в Україні транспортні підприємства стикаються з серйозними перетвореннями, що виникають через економічну нестабільність, руйнування інфраструктури, переміщення людей та військові дії. Це породжує нові труднощі у регулюванні екологічних та економічних аспектів діяльності транспорту. Транспортна галузь є критичним сектором економіки, який забезпечує логістику, надання гуманітарної допомоги, евакуацію населення та підтримку оборони країни. Водночас, активне використання транспорту під час воєнних дій може збільшити екологічні загрози, зокрема забруднення повітря, водойм, ґрунтів, а також сприяти виснаженню природних ресурсів. Управління еколого-економічними процесами набуває вирішального значення для забезпечення стабільної роботи транспортної системи.

Враховуючи надзвичайну ситуацію, спричинену війною, існує нагальна потреба в розробці гнучких систем управління, що здатні реагувати на постійно мінливі ризики та обмеження. Це потребує вдосконалення логістичних процесів, інтеграції передових технологій, забезпечення екологічного моніторингу, а також швидкого реагування на зміни в законодавстві.

Таким чином, обрана тема дисертації має велике значення, оскільки вона безпосередньо пов'язана з нагальними викликами, що стоять перед Україною, та спрямована на забезпечення екологічної безпеки й економічної ефективності транспортних підприємств в умовах воєнного стану. Отже, тема вивчення та розробки механізмів управління еколого-економічними процесами у діяльності транспортних підприємств є і досі актуальною і заслуговує на подальше вивчення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, підтверджується коректним використанням відомих теоретичних положень, логічним представленням і доказовістю матеріалів роботи.

З аналізу моделей і методів, які використовує автор для вирішення поставленого завдання, можна зробити висновок, що одержані і представлені в дисертації результати в достатній мірі обґрунтовані й достовірні.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні положення, що визначають наукову новизну дисертаційної роботи, полягають у наступному

вперше:

- сформовано узагальнену модель стратегічного планування еколого-економічних процесів транспортного підприємства, що враховує інтеграцію економічних, екологічних і соціальних показників, адаптацію до кризових умов, забезпечення сталого та конкурентоспроможного розвитку підприємства;

удосконалено:

- механізм управління еколого-економічними процесами у діяльності транспортного підприємства, що на відміну від існуючого враховує інструменти моніторингу, а саме економічні і екологічні фактори, що впливають на його стратегічне управління під час воєнного стану, а також передбачає використання показників еколого-економічного управління та запропонованого інтегрального показника ефективності роботи транспортного підприємства під час війни;

- методи стратегічного планування еколого-економічного розвитку транспортних підприємств, що на відміну від існуючих враховують принципи сталого розвитку, зокрема збільшення потенціалу транспортного підприємства, підвищення якості життя населення у довгостроковій перспективі, високу динаміку екологічних факторів та інноваційність прийняття управлінських рішень.

дістали подальшого розвитку:

- понятійно-термінологічний апарат щодо управління підприємствами транспортної галузі, який доповнений власним визначенням еколого-економічного управління;

- концептуальний підхід до моніторингу еколого-економічної діяльності транспортних підприємств із використанням інструментів сталого розвитку в умовах військового стану.

Також доцільно відмітити практичне значення отриманих результатів, які дають змогу підвищити ефективність управління еколого-економічними процесами функціонування підприємств транспортної галузі, що підтверджено їхнім впровадженням в діяльності Комунального підприємства «Київпаstrанс» м. Київ (акт впровадження від 15.01.2025), ТОВ «ГАНДКАП», (акт впровадження від 16.12.2024) та в навчальний процес Національного транспортного університету (акт впровадження 27.01.2025).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації викладено у 20 наукових працях: 2 статті у Scopus, 3 статті у наукових фахових виданнях України, 2 публікації у міжнародних виданнях та 13 праць апробаційного характеру.

Відсутність порушення академічної доброчесності

Результати перевірки роботи сервісами StrikePlagiarism, аналізу публікацій здобувача, аналізу тексту дисертаційного дослідження та використаних автором джерел, свідчить про відсутність порушення академічної доброчесності автором дисертаційного дослідження.

Структура та зміст дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списків використаних джерел за трьома розділами та додатками. Загальний обсяг дисертації становить 174 сторінки. Робота за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам, що пред'являються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

У **першому розділі** роботи розглянуто теоретичні засади еколого-економічного управління транспортної галузі. Досліджено сутнісну характеристику механізмів еколого-економічного управління, стратегічні аспекти управління екологічними та економічними процесами в діяльності транспортних підприємств, а також вплив різних факторів на їхній розвиток. На підставі вивчення теоретико-методологічних основ управління еколого-економічними процесами визначені періоди розвитку еколого-економічного керування підприємством, виконана систематизація наукових підходів до модифікацій еколого-економічного управління підприємством. Визначено

інструменти моніторингу економічної та екологічної діяльності транспортних підприємств та сформовані еколого-економічні фактори розвитку транспортного підприємств.

У **другому розділі** виконано дослідження показників еколого-економічного управління діяльністю транспортних підприємств. Визначено методичний інструментарій моніторингу еколого-економічної діяльності транспортних підприємств. Виконано комплексний аналіз діяльності КП «Київпастрас» в умовах воєнного часу. Охарактеризовано техніко-економічні показники діяльності підприємства, проведено фінансовий аналіз, а також оцінено еколого-економічне управління транспортною діяльністю. Виокремлено ключові проблеми та виклики, які виникли у діяльності підприємства в умовах воєнної нестабільності.

Третій розділ присвячений формуванню адаптивного механізму управління еколого-економічними процесами у діяльності транспортного підприємства у воєнний час для забезпечення їх сталого функціонування, зниження екологічних ризиків та підвищення економічної ефективності. Розглядається розробка стратегії для покращення діяльності транспортного підприємства шляхом впровадження еколого-економічного підходу та планування заходів щодо ефективного еколого-економічного розвитку підприємства.

У **додатках** наведено довідки про використання результатів дисертаційної роботи, список публікацій здобувача.

Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, темами

Дисертаційне дослідження виконано в рамках тематичних планів науково дослідних робіт кафедри менеджменту Національного транспортного університету: «Експлуатаційно-екологічні аспекти управління міським пасажирським транспортом», номер держреєстрації 0122U001179 (2022 р.) Розділ 2.1.2 Екологічно-орієнтована модель інтегрованого управління підприємствами. «Інноваційно-адаптивне управління бізнес-процесами транспортної галузі», номер держреєстрації 0123U100369 (2023 р.) Розділ 4.6 Стратегічне планування управління еколого-економічними процесами в транспортному підприємстві. «Забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів транспортного комплексу в умовах викликів та загроз», номер держреєстрації 0124U000380 (2024 р.) Розділ 5.4 Планування ефективності еколого-економічного розвитку транспортного підприємства на засадах сталого розвитку.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації:

1. Запропонований перелік складових механізму економічного

управління (рис. 1.5, с. 37) містить важливі елементи, але потребує систематизації: функції «Управління персоналом» та «Кадрове управління» дублюються, а «Управління взаємовідносинами з клієнтами» можливо інтегрувати в маркетингову стратегію. Було б доцільно чітко розмежувати ролі елементів та забезпечити логічну цілісність механізму.

2. Наведені складові стратегічного управління еколого-економічними процесами (рис. 1.9, с. 46) не відображають ієрархії рівнів — стратегічного, тактичного й операційного, що ускладнює сприйняття логіки реалізації екологічних стратегій. Доцільніше б було структурувати перелік із виділенням цілей, інструментів і підтримувальних механізмів для забезпечення цілісності стратегічного управління.

3. Дисертаційне дослідження значно виграло б, якби в розділі 2.4 (с. 108–118) до SWOT- і PEST-аналізу додати кількісну оцінку ключових екологічних показників. Зокрема, врахування впливу воєнних дій на довкілля та ролі транспортних підприємств у формуванні екологічного навантаження підвищило б аналітичну глибину й переконливість практичних рекомендацій.

4. У розділі 3.2 (с. 132) автор згадує «методичні вказівки з планування для покращення екологічної та економічної результативності автотранспортних підприємств», але не надає їх. Для покращення практичної частини роботи варто було б включити ці вказівки як окремий підрозділ або додаток, доповнивши прикладами розрахунків для кількох підприємств, що допомогло б наочно продемонструвати застосування методів. Також у підрозділі 3.4 (с. 145-150) доцільно було б провести розрахунки для кількох підприємств, щоб комплексніше оцінити ефективність та універсальність запропонованого механізму управління еколого-економічними процесами в діяльності транспортного підприємства.

5. Потрібує пояснення авторське бачення запропонованого розмежування індикаторів еколого-економічного управління (с. 143-148), в якому поєднані економічні та екологічні аспекти. Однак баланс між ними не повністю дотриманий: екологічна складова представлена лише в межах модуля безпеки транспорту, а економічна — через два окремі модулі («Прибутковість транспорту» та «Ефективність перевезень»). З огляду на сучасні вимоги до системи управління та концепції сталого розвитку, доцільніше було доповнити модель модулем, що охоплює соціальні аспекти, та переглянути структуру для більш збалансованого представлення трьох вимірів сталого розвитку — економічного, екологічного та соціального.

Наведені зауваження по роботі в цілому носять рекомендаційний характер та не ставлять під сумнів загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про відповідність дисертації вимогам МОН України

На підставі викладеного вважаю, що дисертаційна робота Голоденко Вікторії Олександрівни на тему «Механізми управління еколого-економічними процесами у діяльності транспортних підприємств» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» є завершеною кваліфікаційною науково-дослідною роботою, що повністю відповідає паспорту спеціальності 073 «Менеджмент». Висновки за дисертацією в повній мірі охоплюють результати дослідження і є коректними. Результати проведених здобувачем досліджень мають вагомe значення для галузі знань 07 «Управління та адміністрування», зокрема, для розвитку еколого-економічних процесів на підприємстві. Анотація дисертації є узагальненим коротким викладом основного змісту дисертації та висвітлює її основні наукові положення, висновки і рекомендації. Текст дисертаційного дослідження розміщено на офіційному сайті Національного транспортного університету у визначені терміни. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, достатньо повно викладені у наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

Зважаючи на актуальність отриманих наукових результатів, та використаних сучасних методів наукових досліджень, дисертаційна робота та публікації здобувача відповідають вимогам п. 6-9 Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

В цілому робота є завершеною науковою працею, теоретичні та експериментальні дослідження проведені на високому науковому та практичному рівні. Вважаю, що Голоденко Вікторія Олександрівна заслуговує присвоєння ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
Харківського національного
автомобільно-дорожнього
університету

Ірина ФЕДОТОВА